ГОДИНА XLII. ЦЕТИЊЕ, субота, 30. марта 1913. БРОЈ 14.

ЦИЈЕНА:
За **Црну Гору** на годину 8 перпера, на по године 4 перпера.
За **Аустро-Угарску Босну** и **Херцеговину** на годину 12 перпера на по године 6 перпера.
За све остале земље годишње 20 франака у злату, на по године 10 франака у злату.
Претплата се прима само у годишњим и полугодишњим роковима.
Појединн број 20 пара за Црну Гору, — за Иностранство 25 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Претплата се шаље непосредно **Администрацији „Гласа Црногорца“** на **Цетиње**, а коме је наручиоце г. **Вељку Рамаладановићу**, к. ц. агенту у **Котор**.
Дописи се шаљу **Уредништву**. Рукописи се не враћају.
Огласи се шаљу **Администрацији** и наплаћују се: за сваку ријеч или број од пет цифара из петит слова по **4 паре** за први пут, а за сваки даљи пут по **2 паре**, из виших слова сразмјерно више. Најмањи оглас наплаћује се **1 перпер**. — Осим напријеименоване цијене од ријечи, наплаћује се по закону о таксама још по 50 пара за свако поједино оглашавање.

Власник: Државна Штампарија — Излази суботом — Одговорни уредник: М. Павловић

Петроград. 28. марта. — Кад је скадарско питање већ било ријешено, Цар је великодушно послао припомоћ народу црногорскоме, а уједно је Краљу пријатељски саопштено, да би носио на себи тешку одговорност у случају да продужи отпор. Затим је Краљ добио савјет да одустане од својих личних погледа и да Црногорце не осуди на бескорисне жртве. Ови кораци остали код Краља Николе безуспјешни. По томе је јасно било, да он рачуна на бацање Русије у један велики европски рат. Руска влада, усљед тога, морала је узети потребне мјере да принуди Краља Николу да се покори одлуци Великијех Сила. Царска Влада не губи наду, да ће Црна Гора прекинути своја упорна настојавања, сматрајући да је њезино самољубље задовољено тим што се покорава европској вољи, коју представља импозантна интернационална флота. За тај ће случај Европа наћи средства, да надокнади црногорскоме народу жртве, које је имао за опсаду Скадра. Царска Влада не може сметнути из вида своју примордијалну одговорност пред народом руским, да се не пролије крв руска него ако би интереси отаџбине то тражили. Русија, велика сила славенска и православна, неће никада жалити помоћ и жртве за своју браћу, али с друге стране ови потоњи имају дужност да респектују савјете што им даје Русија. Ова не злоупотребљује то своје право, а браћа треба да се сјете да ако се ми поносимо њиховим успјесима ове не би били могли постићи без Русије, која им је дала живот и која им је и још потребна у радости како у жалости, особито за узајамно измирење, без којега ови народи не могу постићи ни снаге ни напретка.

„Вјесник“

У горепоменутом службеном саопштењу Руске Владе, који је јуче публикован у Правительственом Вјеснику, дужност нам је са жаљењем поменути нека мјеста која нас утврђују у убјеђењу, да руска дипломација не располаже тачним информацијама.

Истичемо на пр. сљедеће мјесто: „Затим је Краљ добио савјет да одустане од својих личних погледа и да Црногорце не осуди на бескорисне жртве.“

Његово Величанство Краљ неће у овијем ријечима да види као некакво потицање народа према своме Владаоцу: то би се противило свим законима морала, па за то ми ово мјесто приписујемо потпуној необавијештености Министарства Иностраних Дјела. У Црној Гори воља народа идентична је са вољом Владаоца и она има за једини циљ част и благостање отаџбине. Што се пак тиче тврђења, да је Краљ хтио да увуче Русију у један европски рат, ми напротив тврдимо, да је Њ. В. молило Русију да не загази у рат искључиво за то да помогне Црној Гори. То би могли најјасније доказати службени документи 14. фебруара и 22. марта, па за то би смо ми били благодарни Царској Влади, да изнесе документе на којима оснива то своје тврђење.

Црна Гора се потпуно саглашава са декларацијом Царске Владе, да се руска крв не смије пролијевати него за интересе руске отаџбине. Па и сама Црна Гора није никада пролила драгоцјену крв својих синова него кад су то тражили част и спас Отаџбине, народне традиције и црногорска славна прошлост.

Црногорски је народ дубоко дирнут благовољењем исказаним од Њ. Велич. Цара према Црној Гори шиљањем жита за сиромашне фамилије ратника, као и живом симпатијом свих класа рускога народа према Црној Гори у овом ослободилачком рату.

Вријеме је опаметити се.

Под овим насловом „Н. Времја“ доноси чланак, који у цјелини преводимо.

Историја рада јевропске дипломације посљедних шест мјесеца представља нагомилавање свакојаких грдила. Врхунац им је рјешење, да се отме Црној Гори скадарски округ, па да се даде будућој Арбанији. Ту је почетак изванредних заплета, које дипломација не само да није предвидјела, него их није ни предосјећала. Посљедице учињене погрјешке већ се почињу појављивати, и Јевропа сада преживљује одлучни час. Ако тај час буде пропуштен, за уздржање мира не би се дало ни пребијене паре.

Јевропски посланици у Лондону уобразили су себи, да свака њихова одлука има снагу једнаку неодољивој снази природе. Изгледа да су они заборавили, да се балкански рат отпочео противу најстрожије забране јевропске дипломације: на њу се нијесу обрнули ни Црна Гора, ни Турска, ни Грчка. И у сваком од ових случаја дипломација се измиривала са својим поразом и мијењала своја рјешења. Мијењала — и добро је чинила. *Јер се догађаји развијају по својственом им унутрашњем закону, а не по хартијиним наредбама.* У питању о Скадру дипломација не хоће никако да призна своју погрјешку, и зато стојимо сада пред опасношћу новога и овога пута сасвим бесмисленога крвопролића.

Јевропска дипломација, рјешивши да отме Црној Гори Скадар, руковођена је била жељом, да задовољи Аустрију, и надом да ће за Црногорце уступак Скадра бити прост и лак исто као лондонским посланицима. Она је пролазила затвореним очима мимо неизбјежних посљедица свога љубазнога али погрешнога корака. Сада је она принуђена да плаћа за непромишљену готовост да угоди Аустрији.

Од Црне Горе тражили су да привремено обустави бомбардовање Скадра. Тек је она на то пристала, од ње се захтијевало, да потпуно дигне опсаду. На ово се Црна Гора није могла сагласити, претпостављајући прије погинути него ли попустити. Јер уступити значи такође погинути, само мало доцније. Дипломација је увидјела у томе, што је Црна Гора одрекла да изврши над собом смртну пресуду, пакосну непослушност према вишој вољи. По некаквом моралном дегенерисању, дипломати виде у народу, који не хоће умирати да угоди њиховим замислима, кривичнога преступка. Они су се ријешили да стоје при своме. По захтјевима аустријских дипломата, с којима су се одма сагласили представници осталих великих сила, у црногорским водама произведена је међународна поморска демонстрација. Предполагало се да ће се народ-херој престрашити од ње, и од страха извршити над собом захтјевано од њега самоубиство. Тек се видјело, да су Црногорци обманули очекивања дипломата, и да никако не желе на себе ставити руку, аустријски су дипломати затражили установљење блокаде. Јевропска дипломација сагласила се и на ову мјеру. Она као и проста демонстрација, такође не производи очекивани утисак, и у Бечу захтјевају, сада, да се искрца међународна војска у Уцињ и Бар. Но у случају, да и то не принуди Црногорце, да испале себи куршум у чело, бечки политичари сасвим логично захтијевају, да се против Црне Горе отпочну ратна дјејства. Пружили ђаволу прст, а он граби сву руку. И јевропској дипломацији, ако остане при свом рјешењу о Скадру, другога изласка нема осим ратних дјејствија, јер јој ништа друго не преостаје. Дипломати су уображавали, да отимајући Црногорцима Скадар, они раде за мир, а дошли су правим путем од демонстрације кроз блокаду и искрцавање војске до неизбјежног рата. Аустрија је већ сакупила на црногорској граници цијелу армију и само чека посљедње сагласије Јевропе, да насрне на Црну Гору огњем и мачем, и да побједи оне, који су преостали живи од рата с Турцима.

Јевропској дипломацији избор је прост: ако она остаје при свом рјешењу о Скадру, биће неизбјежан, неминован рат; ако не жели, да тако увјенча своје мирне напоре, она мора прегледати своје рјешење о Скадру.

У особитом положају налази се дипломација руска. Она расуђује овако: Аустрија је ријешила по сваки начин да завлада Скадром; ми је не можемо у томе спријечити; у том случају чинићемо се, да захтјев Аустрије сматрамо паметним, и сагласићемо се на међународни испад против Црне Горе; Аустрија у таквом случају у испуњавању својих планова биће у неколико под контролом других држава, које ће самим својим присуством умјерити крајности; егзекуција над Црном Гором биће извршена, али без особите жестокости; то је све што ми можемо учинити; за нашу хитрину чекамо опште признање.

Расуђење, као што читаоци виде, није без танкости. На жалост, тамо гдје говоре топови и лије се крв, а не мастило, дипломатске хитрине не вриједе једног поједеног јаја. Црна Гора, Србија, Бугарска, као и народ руски, запамтиће из све ове дипломатске абракадабре само једну пошљедњу ријеч: смртна казна над Црном Гором извршава се Јевропом с пристанком Русије. Ова ће ријеч остати у памети народној, написана крвавим словима а обливена сузама.

А међутим, за што се све то чини? Зашто се частољубиви аустријанци, у пламтећој жељи, нијесу и до сада ријешили, да нападну на Србију и Црну Гору? Зато што су се страшили неизвјесности; зато што нијесу знали, како ће се понашати Русија у посљедњем часу. Сада се ова неизвјесност измијенила пуном јасноћом: руска пипломација сагласила се да уступи Скадар и силом тога мора признати умјесним све посљедице, које отуда долазе, до граница насиља против Црногораца.

По срећној случајности у овај судбоносни час у Црну Гору је приспио штедри дар рускога Монарха, још из г. 1911: одијело, муниција, тешки топови. Црногорци опирући се насиљу, браниће свој национални живот руским бајонетима, руским куршумима, огњем руских топова. И ако они подлегну у неравној борби, међу трофејима сједињене Европе осим црногорских љешина наћи ће се и руско оружје, дар рускога Цара. Колико ће радости донијети ови трофеји аустриским дипломатима, и онима, који благосивљају Јевропу на даља против Црне Горе и с комбинирана дјејства.

Јевропски народи нијесу без великодушних осјећаја. Јевропски државници нијесу листом дипломати. Они не могу не видјети, да усвојени начин дјеловања дипломације не води к миру него новом рату. Они не могу да се не зауставе пред страшним питањем: што ће бити, ако Аустрија фактички подигне руку на Црну Гору? Ко може јамчити, да предсмртна канонада руских топова у Бару неће загрмјети стократним одзивом на сјеверу? Хоћели се тада моћи захватити у гвоздена клијешта потресено срце великога народа?

Дипломатски дилетанти живе данашњим даном, они се не брину о будућности. Несмотреношћу њиховом Јевропа је доведена сада до руба пропасти. Срећом, нијесу још учињене посљедње непоправљиве погрјешке. Јевропа може прегледати своја рјешења, и окренути своју пресуду не против Црне Горе него против Аустрије. Црна Гора ће се бранити до посљедњег даха; пресуда против ње значи рат и опасност општега сукоба. Пресуда против Аустрије напротив повешће одма к општему умирењу. Ако три велике државе одлучним гласом реку „доста!“ — аустријски флибустијери без поговора положиће оружје. Јер они не рачунају на своју силу него на туђу малодушност. Њихова политичка неувиђавност додијала је свима, и народима саме Аустрије.

Прегледајте питање о Скадру и ваздух ће се одма расчистити.

Рат на Балкану

— Кор-Биро —

Биоград, 27. марта. — Министар војни, одговарајући у скупштини на интерпелацију Рибарчеву, изложио је улогу српске војске при оп-

сади и освојењу Једрена. Српска војска имала је под Једреном 47.861 војника под командом ђенерала Степановића, који је морао вршити опсаду најјачих утврђења. Приликом јуриша ђенерал, да би олакшао Бугарима напад на источни фронт, напао је та утврђења. Шукри пашу је заробио српски 20. пјешачки пук. За вријеме цијеле опсаде Срби су имали 478 погинулих у боју, 608 умрлих од болести, 1917 рањених и 1932 разбољелих. Скупштина је одушевљено поздравила министров говор. Влада је тражила ванредни војни кредит од 90 милиона. Драшковић, млади радикал, интерпелисао је Пашића о савезу балканском и држању савезника односно питања територијалног изласка Србије на море и граница аутономне Арбаније. Прије дневног реда прочитане су честитке из новоослобођених вароши, као и оне од више славенских удружења из Аустрије. — Посланик Спалајковић је приспио службеним послом.

Софија, 27. марта. — Двије класе резервиста око 20.000 војника од 46 година пуштени су кућама на неодређено одсуство.

Петроград, 28. марта. — Цар је примио великог књаза Николаја Николајевића, министра војног и више већих војних старјешина. Префект је издао забрану против организовања демонстрација.

Петроград, 28. марта. — Царевом наредбом упућеној војсци забрањује се истој учешће у ма каквим било манифестацијама, као и оним сличним 24. марта.

Суец, 28. марта. — „Хамидија“ је отпутовала на југ.

Биоград, 28. марта. — Дрљевић, црногорски министар финансија приспио је овдје; бавиће се неколико дана.

Софија, 28. марта. — Са надлежног мјеста тврди се, да се не види икаква препрека да се неодложно потпише прелиминарни мир. Што се тиче Бугарске она је готова; у сваком случају одлука зависи од велесила као и од осталих савезника, на чије држање Бугарска не може упливисати.

Лондон, 28. марта, — „Рајтер“ јавља, да ће се одговор велесила на потоње саопштење савезника оснивати на шљедећим подацима: Прво: Велесиле усвајају као основицу преговора нову границу турско-бугарску у правој линији Енос-Мидија предложену од Бугарске. Друго: Велесиле ће ријешити судбину Егејских Острва, од којих ће већи дио припасти Грчкој. Треће: Финансиска комисија која ће се већ држати у Паризу проучиће питање о ратној оштети, као и сва финансиска питања која потичу из рата. Четврто: Велесиле су већ утврдиле границе сјеверо и сјевероисточне Арбаније и расправљају о дијелу граница који остаје да се утврди. Најпослије велесиле препоручују савезницима да прекину непријатељства. Према извјешћу „Рајтера“, у мјесто граничне линије Енос-Мидија током Ергена и Марице предложене од стране велесила, Бугарска је предложила, а велесиле усвојиле управо рећи директну линију, која полази из Мидије до станице Мурадри, гдје се сијече жељезнички пут Цариград Једрене; од те тачке линија ће учинити мало скрећање и изиће ће на једну тачку на истоку Еноса.

Париз, 29. марта. — Прва сједница комисије за ратне оштете није још означена. У министарству иностраних дјела држи се, да неће бити прије 6. априла.

Лондон, 29. марта. — „Рајтер“ јавља да је мјесто оклопљене крстарице „Војвода Едимбург“, брод „Хиберниј“ отпутовао за Егејско Море. Крстарица „Медеа“ отишла је за Крф. — Греј, одговарајући у парламенту на питање да ли ће учинити корак да се за Мађедонију добију исте гарантије као и за Арбанију, изјавио је да је у погледу Арбаније постигнут потпун споразум Европе, а што се тиче Мађедоније не постоји никаквог споразума, те стога се никакав корак и не може предузимати односно протектората над Мађедонијом. — „Рајтер“ јавља да је Грчка учинила на надлежно мјесто представку односно поновног проласка „Хамидије“ кроз Суец.

Цариград, 29. марта. — Јуче је била лака артиљеријска ватра на лијевом крилу код Чаталџе. Ништа се није важнијег десило на осталим тачкама на Чаталџи. — Један грчки торпиљер бомбардовао је Сиасманли на југу од Ајвали, али шрапнел избачен од наше обалске артиљерије погоди на мост тропиљера. — Вијести односно одговора велесила савезницима произвеле су незадовољство особито што се тиче ратне оштете; званични кругови веле да о томе не може бити ни ријечи напомињу да су велесиле обећале да ће указати финасиску потпору Турској.

— Бугарска Агенција —

Софија, 26. марта. — Да би се побили нетачни или тенденциозни гласови протурени у страној штампи односно предаје Шукри паше и да би се утврдила истина, врховна команда саопштава шљедећу изјаву коју је дао сам Шукри паша: 13. марта ја сам се налазио са мојим главним штабом у старом форту Илдирим. Послије продирања трупа источног сектора у варош, ја сам наредио да се да знак за прекид операција и послије пола сата представио ми се командант краљевске бугарске гарде пуковник Марколев, који остаде код мене око један сат, затим у пратњи два официра гардиска отишао сам код ђенерала Вазова, који се налазио у варош и представио му се. Ту сам с њиме провео пола сата, а затим сам с Вазовом у аутомобил отишао на мост гдје бијаше ђенерал Иванов, командант друге бугарске армије, који ме је задржао пола сата, послије чега сам се вратио у мој квартир гдје је за вријеме мога одсуства долазио један српски мајор с више војника, али их ја нијесам видио. Ову је изјаву потписао Шукри паша.

Софија, 26. марта. — Депеша, коју је ђенерал Степановић, командант српских трупа код Једрена упутио из Мустафа Паше 13. марта 10. с. 55 у јутро ђенералу Иванову, команданту друге бугарске армије приликом заузећа Једрене гласи: „Са свим жаром братских осјећаја српске војске, честитам вам као и трупама источног сектора на уништењу оклопљеног отоманског чудовишта, слава им. Ђенерал Степановић.

Софија, 29. марта. — Неколико представника велесила већ су добили инструкције у погледу предаје одговора велесила савезницима, што ће се извршити вјероватно сјутра. — 25. марта једна чета турске пјешадије искрцала се на југу села Кастеро под заштитом једног брода и наступила пут чете бугарске која се налазила на положају код села Јалос. Бугарски су војници заустависли паљбом наступање непријатеља и уништили га. Послије подне два бугарска одјељења наступила су потпомогнута артиљеријом к селу Кубургас, одакле су истјерали Турке. На осталим тачкама фронта авангарде било је мирно.

КЊИЖЕВНОСТ, УМЈЕТНОСТ, ПРОСВЈЕТА

Турски листови у Цариграду. У Цариграду излазе ови турски листови:

„Сабах“ („Јутро“), свакодневни лист, основан 1891. године. Власник му је и издавалац Михрон Ефенди, по поријеклу Јерменин. Лист је консервативан и увијек на владиној страни. Док је на влади била странка „Јединство и Напредак“, онда је био и орган младотурске владе. Штампа се у 15—20.000 примјерака. „Сабах“ има своју кућу, у којој је, поред редакције, и штампарија. Највише га читају људи ван странака и чиновници.

„Икдам“ („Покрет“), јутарњи лист, основан 1894. године. Издавач му је Ахмед Џевдет Беј. Лист је либералан и непријатељски расположен према „Јединству и Напретку“; био је званичан орган владе Ђамил-Паше. Штампао се у 20—25.000 примјерака до преврата 10. јануара ове године. Тада су га унионисти привремено забранили. Има своју кућу, у којој је и редакција и штампарија. Читају га либерали и интелигентнији Турци, противници комитета „Јединство и Напредак“.

„Ени Газета“ („Нови“), Лист“ јутарње новине, основане, 1908. године, одмах послије револуције и увођења устава. У први мах излазио је под именом „Газета“. Издавач му је био књижар Карабел Ефендија (Јерменин), а уредник Абдулах Зудби-Беј. Доцније му је уредник промијенио име у „Ени Газета“, и узео га у своје власништво. У прво вријеме растурао се у 10—15.000 примјерака, али му је доцније, за владе Младотурака, продаја спала 2—5.000 примјерака. Свој правац врло лако мијења, јер зависи од владине помоћи. Помагао је и Младотурке и Ђамил-Пашу.

„Танин“ („Одјек“), јутарњи лист, основан је 1908. године, послије младотурске револуције. Орган је младотурске странке; има своју кућу и своју штампарију. За владе Младотурака штампао се у 25—28.000 примјерака. Његови су читаоци чланови младотурске странке и интелигентна, шовинистичка омладина. За владе Ђамил-Пашина кабинета војни суд забранио му је излажење; послије преврата од 10. јануара о. г. почео је поново излазити. Издавач „Танинов“ Хусејин Џахид-Беј вратио се послије јануарске револуције у Цариград и поново наставио излажење листа. Главни су му сарадници: Исмаил Хаки-Беј, Бабанзаде (пређашњи посланик и министар), Исмаил Мустак-Беј (секретар сената) и др.

„Тасвири — Ефкиар“ („Одсјај ума“), јутарњи лист, основан је године 1882. Оснивач му је био револуционар Сенаси, присталица и настављач теорија либералног пјесника Али-Кемала. Послије његове смрти постао му је уредник Ебузија Тевфик-Беј. Тражио је устав и лист дао у службу комитету. Штампа се у 5—6.000 примјерака. За владе Абдул-Хамидове Ебузија је био прогоњен у Брусу, због својих либералних идеја. За владе Ђамил Паше „Тасфири Ефкијар“ био је забрањен по одлуци војног суда. Овај лист увијек је помагао њемачку политику.

„Хак-Јолу“ („Пут Правде“) свакодневни је и крајње шовинистички лист. Основан је јануара ове године, одмах послије преврата од 10. јануара. Издавач му је авантуриста Ебедулах-Ефендија, пређашњи хоџа турског посланства у Лондону. Затим се дуже времена скитао по Јевропи, вазда под сумњом да је био лиферант трговини са „људским месом“. — „Хак-Јолу“ нарочито напада Француску и Тројни Споразум. О Русији вели у једном уводном чланку: „Ми се нећемо толико понизити, да бисмо говорили о некој руској политици; ми ћемо се рачунати само са политиком Јевропе“.

„Ифхам“ („Појам“), вечерњи лист, орган је нове турске националне странке. Основао га је 1912. године пређашњи народни посланик Ахмед-Ферим-Беј. По-

ЛИСТАК

Родословље Дома Романова

(3)

XI

Екатарина II. Алексијевна

(рођена 1729., умрла 1796. године)

Године 1762. 28. јуна била је проглашена за самодржавну императорицу Екатарину II., доцније названа Велика. Владавина царице Екатарине II. представља врло видну епоху у историји руске државе. У спољној политици Русија је у почетку владавине Екатарине II ишла споразумно са Пруском. Дипломатија руска руководила се тада тако званом системом „сјеверног акорда“, по којој се савез сјеверних држава: Русије, Пољске, Пруске, Енглеске, Данске, Шведске и др. истицао против споразума аустро-француског. Године 1763. послије смрти пољског краља Августа III Саксонског, Екатарина се енергично умијешала у ствари Пољске. Да би скренула пажњу Русије на другу страну, Француска је почела утицати на Турке, са којом се Русија већ одавно крвила око Крима и Црнога Мора. Резултат свега тога био је први рат Екатаринин са Турском, који се свршио побједом руског оружја. Аустрија се противила захтјевима руским о независности Крима и дунавских кнежевина Влашке и Молдавије, те је да би се задовољила Аустрија, 1773. године, дошло до прве диобе Пољске између Русије, Аустрије и Пруске. Преврат у Пољској од 3. маја 1891. године, учинио је да се Екатарича поново умијеша у Пољске ствари, а очајнички покушаји Пољака да очувају своју политичку независност изазивали су коначно уништење самосталне пољске државе и другу њену подјелу између Аустрије, Русије и Пруске (1793. године). Као год и Петар Велики, Екатарина II морала је сконцентрисати своју пажњу на западној половини своје државе, али ипак слично своме геријалноме претходнику, она није заборављала ни послове на Истоку. Смрт ју је затекла баш онда кад су њене трупе полазиле на Персију, а још раније, кад је присаједињен Русији Крим, (1783. године), Грузија је дошла под протекторат Русије. За вријеме владе Екатарине II., у руском законодавству достигао је врхунац свога развића сталешки принцип а готово у исто вријеме спроводи се у живот и принцип самоуправе. По наредби њеној образована је комисија за израду новога зборника закона. Систем централних установа, који је створио Петар I, Екатарина није мијењала али је 1775. год. издала „Уредбу губернијске управе“, којом је уведена нова подјела на 50 губернија. Уопште, Екатарина II. урадила је врло много како на пољу чисто државном, тако и на пољу народне просвјете, трговине, здравствености и благостања. Ма колико да је плодна и корисна владавина царице Екатарине II., ипак она је била ни издалека мирна. Морали су се угушивати многи немири и буне, од којих је најзначајнија и најопаснија била Пугачевљева буна. Али је и на крају крајева, послије многих напора, и он савладан, разбијен, заробљен и у Москви кажњен.

Поред свога државничког рада, Екатарина II. радила је и на књижевном пољу. Њена књижевна дјела истина не одликују се нарочитим пјесничким и литературним особинама, али представљају богат материјал за карактеристику умног и моралног нивоа њене епохе, као и материјал за оцјену те маркантне личности. Царица Екатарина II. умрла је 6. новембра 1796. године.

XII.

Павле I Петрович

(рођен 1754. умро 1801. године).

Екатарину II. нашљедио је на пријестолу њен син Павле I. Екатарина није вољела свога сина, и жељела је у пошљедње вријеме да пријесто преда своме унуку Александру Павловичу. Она је изјавила Савјету своју чврсту одлуку „да лиши свога сина Павла пријестола, позивајући се на његову нарав и неспособност“, али ју је у томе омела смрт, и на пријесто руски ступио је 6. новембра 1796. године, Павле I. Тада је отпочело владање, засновано на ћуди и самовољи. Цар Павле као да је нарочито хтио да уништи све што је његова мати створила. Заповиједио је да се изваде из гробнице смртни остаци његова оца, крунисао их је императорском круном и сахранио истога дана са подједнаком помпом Петра III и Екатарину II. Како у спољној тако и у унутарњој политици, узео је правац сасвим супротан политици његове матере. Али и ту је био несталан. Час је био са Енглеском и Аустријом против Наполеона, час опет с Наполеоном против Аустрије и Енглеске и наређивао да се опреми козачка експедиција у Индију. Напоредо са државним, крутим, недошљедним и често чудноватим мјерама долазиле су и ситничарске наредбе, које су се тицале приватног живота становника. Објављен је немилосрдан рат округлим шеширима, посувраћеним оковратницима, фраковима, прсницима, чизмама са посувратцима и панталонама. Свима је наређивано да употребљују пудер за косу, плетенице и ципеле; косу је требао чешљати назад, и нипошто напријед; пролазницима на улици наређено да морају стати при сусрету с члановима царске породице, а ако би ко био у колима, морао је излазити из кола и поздрављати и т. д. и т. д. На свему се видио печат озлојеђена човјека. У току цијеле Павлове владавине вршио се лом и крхање свега, што је царица Екатарина за 34 године своје владавине створила. Све је то допринијело да се убрзо против њега створи незадовољство у свима слојевима друштва, које се завршило довођењем на пријесто Александра Павловића, његовог сина од друге жене Софије Доротеје принцезе винтербешке, а у православљу назване Марије Феодоровне.

(Наставиће се)

магао је кабинет Ћамил-Пашин. Излазио је у 4—5.000 примјерака.

„Алемдар“, вечерњи лист, основао га је 1912. године Џевад-Рефи. Води политику апсолутне непомирљивости према Младотурцима.

Неко вријеме био је орган и „Војне Лиге“. До 10. јануара био је орган Ћамил-Пашин. Штампа се у 7—8.000 примјерака.

„Терџуман Хакикат“ („Тумач истине“), вечерњи лист основан је 1878. године. Први му је власник и уредник био Ахмед Мидхад-Бој, познати турски романист. За владе Младотурака уредник му је био Сулејман Нусхет-Бој. Циљ му је панисламизам. Прође је био штампан у 8—10.000 примјерака, а сада је спао на 4—5.000 примјерака.

Број новина у Аустрији. Године 1911. изашло је у Аустрији свега скупа 4261 лист и ревија. Од тога је било 1285 политичка листа, а 81 женски лист. Пет до седам пута на недјељу излазило је 178 листова. Њемачких листова било је 2327, чешких 1141, пољачких 369, талијанских 131, словеначких 91, русинских 71, хрватских и српских 35, јеврејских 19, румунских 14, и неколико још у другим језицима. Два су листа излазила у еперантском језику.

Толстојева аритметика. Из Москве јављају, да је међу Толстојевим папирима нађена и једна оригинилна аритметика за основне школе. Како је познато, велики руски писац је, као и у свему, и у питању просвјете имао своје назоре, и своје педагошке методе. За ову рачуницу веле, да је врло згодна за дјечје схваћање и форма, која дјеци најбоље конвенира. Сви примјери су узети из природе и мајсторски су изабрани.

† Еразмо Барчић

Са Сењске Ријеке стигао је тужни глас, да је наш српски и хрватски народ задесио тежак удар, да је од капље у срцу нагло преминуо *Еразмо Барчић*, један од највећих и најплеменитијих синова нашег народа са два имена. Покојни Барчић, који је био вођа ријечких Хрвата, био је уз то на далеко познат, јер је био генијално обдарен. Као правник важио је као капацитет, био је необично јак говорник, слободоуман, одличан родољуб и велики народни борац.

Поводом његове смрти загребачки „Pokret“ донио је ове редове:

Наше перо, ненавикло да пише ретке радости, обавија се данас у нарочиту тугу: Објављује смрт једнога од првака хрватскога јавнога живота. Еразмо Барчић, онај крепки дух, несавладиви душевни ребел, кога смо у духу гледали увијек нераздруживо спојена са градом, нама толико милим, пао је под једним оштрим замахом смрти. Спремао се у суботу у вечер, он, човјек, не старац од 83 године, у казалиште, кад му је у том спремању изненада пресјечена нит живота.

Године његове показују, што је тај велики човјек све проживио. Рођен тако рећи с хрватским народним препородом он је као младић гледао прелом Хрватске с Угарском 1848., ослобођење и уједињење Италије, уједињење Њемачке, ослобођење једнога дијела јужнога славенства и стварање његових држава, погађање Хрватске с Угарском са свим фазама од 1860. до 1867., па стварање и дјеловање нагоде с њеном четрдесетгодишњом хисторијом; борбу за Крајину, за Далмацију, за Ријеку и окупацију, па и анексију Херцег-Босне. Илирство, југословенство, радикално хрватство, аустријанство, мађаронство, спор хрватско-српски, народна мисао! Колико догађаја, који су га се живо тицали, колико струја, смјерова и планова! А он је у том каосу остао увијек исти. Он је једним орловским оком погледао од мора до мора, од сјевера и југа, он је осјетио душу онога, што се на том простору рађа, и он је ту нашао свој стални непромјенљиви политички правац. Тај је правац био израз његове индивидуалности, јаке, живе, изванредне и сасвим особите. Никога њему слична не позна наш јавни живот. Барчић је увијек био сам свој, независан у свом суду, непоколебив у свом значају. И зато је он увијек био велика личност, припадао којој му драго странци, или ниједној. Био је праваш, налазите га на оној карти, на којој су слике утемељитеља странке права: Старчевић, Барчић, Рукавина... и т. д. А ипак какове ли разлике између Старчевића и Барчића и у назорима и у значају. Барчић није био човјек страначке дисциплине. Он је пристао уз странку права ради њене оштре опозиције према Аустрији и Угарској, али је у народним и политичким питањима био посве слободан. За њега је била главна политичка идеја: слобода; главна народна идеја: јединство народа на словенском југу, напосе Хрвата и Срба. Ни у коалицији није био човјек страначке дисциплине: извјесну личну слободу никада није себи дао одузети никаквим страначким спонама.

Био је бунтован дух. Да се је хрватска политика имала водити према његовим назорима, Хрватска би стајала у непрестаној опозицији. И то не тек у каквој год опозицији. То показују доста јасно оне његове познате крилатице о козачком копиту, ван с туђинцима и сличне. У таквој је политици он уживао. С правом насладом ју је проводио. Он би био највољио, да је читави народ ту његову политику прихватио, и као да није никад мислио на тамне, неизвјесне стране таквог евентуалног потхвата. Он је живо вјеровао у побједу народне мисли, у нашу народну будућност. Ваљда је то потјецало и одатле, што је гледао пред собом, како побјеђује национална идеја у Италији. Та у његовој радној соби на стијенама су висиле нешто потамњеле слике Кавура, Мацинија и Гарибалдија.

Никад он није заговарао опортунистичку струју политичку, и увијек је био први и најодлучнији за тактику радикалну. Али према талми-радикалној тактици он је волио увијек поштену опортунистичку. И зато је у расцјепу странке права пристао уз домовинаше, а у коалицији је био увијек радостан, кад је требало кидати са извјесним владама. На пошљедњем састанку коалиције у Пешти (у новембру 1912.) он је заговарао прелом, кратко, с неколико изрека.

Био је демократа и у друштвеном, а напосе у политичком погледу. Влада народа била му је најсавршенија форма владавине. За то је био освједочени присташа парламентаризма.

Био је чисти либералац старога кова, са широким погледима, којих међутим није у политичком дјеловању толико на јави износио. Културан, високо образован, правник и говорник хрватски и талијански на гласу, он је био велик наш хрватски и славенски човјек.

А што је увећало чар његовога имена код сваког Хрвата, то је била његова веза с градом Ријеком. С поносом смо га звали: наш ријечки патриције. Да је Барчић, шездесетих година, кад је краљевић дошао на Ријеку, извјесио на својој кући хрватски барјак, и био зато инзултиран; да је он, као у великој хрватској и славенској, тако је и ријечкој политици остао увијек једнако дошљедан у отпору према нехрватским поступцима и струјама; да је својим знањем и угледом био достојан представник наше мисли на Ријеци, да је имао на Ријеци смисла за политику, за коју као да га није имао, кад се радило о Хрватској, наиме за политику ситнога рада те се у пошљедњим годинама свога живота поставио на чело друштва за хрватску школу на Ријеци „Људевита Гаја“; да је на хрватском сабору у безброј интерпелација питање града Ријеке и његових интереса непрестано држао будним: то су заслуге, које му ни хрватско ни славенство уопће, напосе хрватство у граду Ријеци никада не ће и не смије да заборави. Барчић је био представник ријечких Хрвата и један од најугледнијих лица на Ријеци уопште. Био је у велике штован у свим слојевима, а међу колегама одвјетницима уживао положај.

Смрт Еразма Барчића велики је ударац за јавни живот хрватски, а напосе за ријечке Хрвате. С њим губи Хрватска један сјајан тип онога отпорнога хрватства, које осјећа одвише јако, да је у прошлости било веће и да у будућности мора да буде веће, него што је сада: онога хрватства, које у себи крије тежњу за јачим, силнијим животом, те више презире него мрзи запреке, које му стоје на путу. Као таквој индивидуалности остат ће Еразму Барчићу незаборавна спомен у хрватском и српском народу. Хрватство пак наше Ријеке, које у њем губи своју главу, наћи ће му замјеника, али тешко врсника. Тијем ће већа бити потреба, да се оно што јаче у себи од тада сједини и скупи, како би скупним радом уздржало и повећало баштину, под његовим именом остављену“.

Слава имену Еразма Барчића!

Да ли споразум против Црне Горе?

Под овим насловом новосадски „Браник“ доноси на уводном мјесту:

Они, који су учили и проучили европско међународно право, ти се данас више не разазнају у том праву, јер је у данашњем балканском рату европска дипломација у том праву све испреметала, све тумбе окренула, да се крснога имена не зна. Хоћете ли питати, ко то говори у име европске дипломације, у име шест европских велесила, то не можете добити одговора. Јесу ли она господа у Лондону, који су као амбасадори оверовљени само код енглеског двора, они, који говоре у име европских велесила? Је ли та лондонска амбасадорска „реунија“ неки европски „трибунал“, неки европски „аеропаг“, који доноси одлуке, обавезне за читаву Европу? Такове „реуније“ није никад било, нити је могло бити, и европско међународно право до сада такове „реуније“ није познавало. Европско међународно право познаје међународне конференције и међународне конгресе, гдје су велесиле посебним пуномоћницима представљене, али не познаје „реуније“, гдје би амбасадори, овјеровљени код појединога двора, без посебнога пуномоћија за дипломатски скуп могли представљати велесиле, то до сада никад било није. У кримском рату била је г. 1855. конференција у Бечу. Али та је била међу амбасадорима ратујућих странака: Француске, Енглеске и Русије, те Аустрије као савезнице Француске и Енглеске. Па пошто та конференција није успјела, те рат био продужен, то је тек год. 1856. шљедовао европски конгрес у Паризу, али по посебним пуномоћницима ратујућих странака.

Али амбасадори у Лондону, јесу ли то представници ратујућих странака? Никако. Ниједна од велесила није у рату ни са Турском, ни са балканским савезом. Велесиле умијешале су се на мирни начин у ствар Балкана прије балканског рата. Али кад је status quo пао у бунар па балкански савез имао огромна успјеха против Турске, велесиле изјавише, да ће бити неутралне и да неће никако сметати војничким операцијама ратујућих странака. Али наједаред искрсне питање Албаније са мисли стварања албанске државе. И тако до сада у међународном праву никада било није. Ко су ти Албанци? Јесу ли они ратујућа странка према балканском савезу? Јесу ли они као ратујућа странка искали стварање албанске државе или автономију неке Албаније? Послије крвавога рата за ослобођење Србија је искала државноправну автономију, па ју је као вазална држава добила, а Грчка послије свога крвавога рата задобила је своју потпуну државну независност. Али гдје се Арнаути борили за своју државну самосталност, јесу ли се они борили против Турске, па хоће сада своју независност? Напротив, они су били савезници Турака против балканског савеза. Али лондонска „реунија“ наједаред искрсне са стварањем албанске државе. И томе нема примјера у међународном праву. Забадава ћете ви данас по међународном праву питати: кога од ратујућих странака представља данас та лондонска „реунија“, па ћете забадава питати, гдје је тај неутралитет, који су велесиле у почетку балканскога рата обећале, кад се „реунија“ у Лондону у свашта мијеша, па чак ствара и неку Албанију.

Само са збрком појмова против досадањега европскога међународнога права могло је понићи питање Скадра, да се од њега начини неко европско питање. Црна Гора и Србија у рату са Турском, то су ратујуће странке. Али наједаред дође абер од лондонске „реуније“ амбасадора: не дирајте у Скадар, већ повуците вашу војску од Скадра па идите кући! А гдје је обећани неутралитет? а гдје је обећање, да велесиле неће сметати операцијама у рату између Турске и балканскога савеза? Јест! Али европска дипломација, представљена тамо у „реунији“ амбасадора у Лондону, каже: Скадар мора припасти будућој Арбанији, јер је то у интересу Европе. Збиља у интересу Европе? Па у чему су европске велесиле интересоване, да Скадар припадне будућој Албанији? Је ли то интерес Русије, интерес Француске, интерес Енглеске, па интерес и Њемачке? Ако би и Италија имала каквога интереса, да Скадар не припадне Црној Гори него будућој Албанији, то би се баш интерес Италије косио са интересима наше монархије. Дакле питање Скадра није никако европско питање, већ питање наше монархије па и овај интерес је врло сумњив.

Питање Скадра управо се надувало као неко европско питање и према томе дошло се од стране лондонске „реуније“ до оне консеквенције, која се таки показала као несмислена, дошло се до флотске демонстрације.

Шта се хоће и шта се може са том флтом демонстрацијом још против Црне Горе? И ту је европска дипломатија дошла опет у противност са досадањим међународним правом. Је ли мала Црна Гора каква поморска држава? Та Црна Гора нема баш ниједну своју поморску ратну лађу, а и нема своју поморску трговачку марину. Шта ће ту да се блокира? Ваљда Бар и Улцињ, којих куће скоро можемо на прсте избројити? Или ће блокада осујетити довоз хране у Црну Гору? Али Црна Гора може себи набавити хране колико хоће сувим преко новоосвојених српских крајева. Та умишљена блокада не може имати никаквога успјеха, а стаће нас много новаца, у којима заиста не обилујемо. Али биће једини успјех те блокаде, да ће уз велику опасност за европски мир пооштрити противност између тројног споразума и тројног савеза.

Русија у флотској демонстрацији не ће никако учествовати. Руски министар спољних послова Сазонов, на кога је скочило јавно руско мњење, врло је ушепртљио па казује: Русија је пристала на опомену краљу црногорском у ствари Скадра, како се не би дијелила од других велесила. Ако краљ Никола ходе да уважи опомену: добро, ако пак не ће да уважи: опет добро. — Русија се даље не ће мијешати. Француска то исто каже што и Русија, и она не ће учествовати у флотској демонстрацији. А Енглеска? Она ће послати једну или двије своје лађе у Јадранско Море, али не да иду пред Бар или Улцињ, него да разгледају шта то бива у Јадранском Мору. Њемачка? Она каже: хајд да и ја пошљем као савезница Аустро-Угарске једну лађу у Јадранско Море, али је сасвим равнодушна иначе Њемачка куда да припаде Скадар. Ту нема интереса за Њемачку, јер Скадар нема никакве везе са багдадском жељезницом. А Италија? Краљу Виктору Емануелу III. мало је непријатно да ступи против свога остарелог таста краља Николе, па ће имати да издржи разна пребацивања од стране своје супруге, лијепе краљице Јелене, али као вели: кад италијански државници хоће да се Италија нађе тамо око Албаније, није рђаво, јер по потреби може Италија да зграби велики дио будуће Албаније.

Јасна је дакле, ствар, да *нема споразума* међу европским велесилама против Црне Горе, и ово ће најјасније доказати и већ је доказала флотска демонстрација против Црне Горе.

Европска дипломатија, представљена тамо у Лондону од амбасадорске „реуније“, начинила је читаву збрку у досадањем европском међународном праву и та збрка обиће се тој европској дипломатији о главу.

Свеучилиште у Загребу

За реципроцитет хрватског свеучилишта у Загребу. Хрвати и Срби академичари објављују:

Одскаче значење свих наших потреба највише онда, кад се нађемо спутани, малени, немоћни, кад здравим очима угледамо колико смо далеко од наших сана — идеала краљевине Хрватске. Начело је у нарави, да све, што живи брани свој живот и одупире се смрти свим својим силама. Најљепши је живот народа, а што значи борба за народни живот гласно нам веле мртва уста бугарског, српског и црногорског војника. Док нам није суђено, да бранимо Хрватску с оружјем, позвани смо да је бранимо пером и ријечју, да се жртвујемо на сваком кораку, да *зайовједимо* онима, које постависмо у *саборе, да буду тврди зидови, који ће зауставити сва йитања, док се не ријеше хрватска*. Пред нама је најновији догађај: *реципроцитет хрватског свеучилишта у Загребу*. У прорачунском се одбору у Бечу одобрило подигнуће талијанског правног факултета у Трсту, за вољу Италије, аустријске савезнице проти наравном развитку славенског живља на Балкану. Једна незаконитост вуче другу: *Хрватима као и Србима и Словенцима на хрватском свеучилишту ускраћује се у истом одбору да могу слободно свршивши исйите у Загребу заузети заслужена мјеста било у Далмацији било у Истри*. Питање реципроцитета хрватског свеучилишта не датира од ове године, оно је старо бар 30 година. Било би сувишно кад би пратили што се је од тад до сад подузимало, кад се још није ништа постигло.

Важнија су питања зашто се није ништа постигло и *што значи* изравњање свеучилишта растргане и растројене краљевине Хрватска са осталим аустријским свеучилиштима? Без подробнијег документирања довољно је поставити једну тврдњу, да се одговори на прво питање. Успјех наиме једног подузеће састоји се у снази сила које га подузимљу. Снага хрватског заступства била је најприје осамљена, онда се нашла у разним клубовима са Србима и Словенцима, али без дубљег увјерења *свију*, да је признање реципроцитета јамство бржег културног развитка, што значи стапљање духова у јаку фалангу под егидом; просвјетом к слободи. *Дубоко увјерење, које би се очитовало у нейоустљивом раду мањкало је свагда, као и сада*. Појединачни иступи нијесу толико плодоносни као јаки, јединствени и енергични иступи велике цјелине, а осуђујемо и крстимо издајством сваки протународни корак починио га макар тко. Докле ће младићи нукати старије да пређу странчарске задјевице и наде? *Хрвати, Срби и Словенци иште своје йраво, они су у том једнодушни зато и захтјевају од свог заступства једнодушност*. У сукобу двију идеја одлучује се за славенску. Германство нам је шкодило, оно нам шкоди — вријеме је, да му викнемо: доста! Очита је важност признања реципроцитета. Док се владе боје стопити удове Хрватске у једну цјелину, боје се и сјене тога јединства. У признању реципроцитета очитовало би се виртуално јединство, које би се хтјело претворити у фактично.

Тога се боји Беч, боји Пешта. У том је Хрватска налик Христовим хаљинама: *раздијели земљу, отми јој права, гули народ, гесло је обиљу влада.* Кад Вам то велимо не бојимо се истине, јер је већ вријеме да истини погледамо у очи. *Народ, који себе не зна цијенити, који нема поноса, који штује трбух више од слободе не заслужује да живи.* Показат ћемо дакле колико напредовасмо ако *сви ко један уйорно* ставимо захтјев: *хрватско свеучилиште мора бити изједначено аустријским свеучилиштима, јер влада која иште од народа данак у новцу и у крви мора знати, да је то воља онога који даје тај данак.* Прекинимо са временима, када смо молили, данас захтјевајмо и заповједајмо; часнија је смрт јунака него живот кукавице. Ово је вријеме наше, да смо га схватили докажимо.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

За наш Црвени Крст. Под насловом „Помозимо Црногорски Црвени Крст“ биоградски „Мали Журнал“ доноси овај апел: „Борећи се као лавови наша браћа Црногорци за ове шест мјесеци имају велики број рањеника, о којима води бригу и старање Црногорски Црвени Крст, чија су средства необилатна по готово исцрпљена. Пожуримо за то колико ко може и хоће у помоћ рањеној браћи Црногорцима. Одржимо се својој светој дужности према браћи нашој! Прилоге ма и најмање примаће Општа Привредна Банка у Биограду и слати их Црногорском Црвеном Крсту, а имена приложника објавиће се“. Сличне су апеле донијеле и други биоградски листови, који уједно јављају и да је почело успјешно прикупљење прилога.

Једна лијепа одлука. Иницијативом Одбора за помоћ породицама погинулих и тешко рањених Црногораца, који се налазе при овд. Царско-Руском Посланству, одржана је данас сједница у Управи Цетињске Општине у присуству неколико вијенијих грађана и том приликом ријешено је, да се одржи једна лутрија у корист цетињске сиротиње. На ту лутрију биће стављена *велика количина врло лијепих ствари*, које је поменути Одбор приложио, а да би што више *згодитака* било образовани су нарочити одбори, који ће прикупљати прилоге *у стварима* од овд. грађанства.

Надамо се, да ће родољубиво цетињско грађанство а нарочито трговци и овога пута указати своју предусретљивост наспрам сиротиње, која о ускршњим празницима очекује помоћ.

Одбору при Царско-Руском Посланству, који је ову идеју истакао и у материјалу знатно помогао, треба одати сваку похвалу и признање.

Имена приложника, дан лутрије, број згодитака, као и друге потанкости, објавиће се преко наших листова.

Бијесни пси. Пошто се у неким мјестима Црне Горе појавило бјеснило на псима, то се наредило власницима паса, да исте не смију држати без корпе (гвоздене решетке) на њушци, а поред тога, да плате општини прописну таксу од 4 перпера. Ко противно овоме учини биће кажњен новчано, а уз то ће се његово псето одмах убити.

Прилози. Црвеном Крсту у стварима: Христина Михаиловић, Бањалука: 4 пакета рубља; Лела Решковић, Лала: 5 пакета платна за завоје; Књагиња Барјатинска, Рим: 1 сандук превојног материјала; Књагиња Л. Голицина, Рим: 1 сандук превојног материјала; Руски црвени крст, Петроград: поново 5 коли разне робе; Марија Лаћеваћ, Загреб: поново 2 пакета рубља; А. Бантејак, Бордо: 5 кашета шампања; Hedžet & Koritnik, Горица: 1 сандук рубља; Маркъ Ивановичъ Полянскій, Ковровъ: 20 пакета рубља; Руско Посланство, Цетиње: 30 кашуна љекарија и превојног материјала, које шиље Московскій Биржевой Комитетъ и цар. руско агенство у Радујевици.

Црвени Крст. Друштво Црногорског Црвеног Крста примило је даље ове прилоге у перперима:

Од одбора за скупљање прилога у Беранима:

1. Беране.

Милан Поповић 20, Браћа Димићи 50, Милутин браћа Поповић 50, Хаџи Хаџо Никшић и брат 50, Зарија Поповић 15, Стефан Нешевић 10, Браћа Гезовићи 10, Нико Делевић Цемовић 20, Владо Миљковић 10, Раде Дедовић 10, Љубомир Зечевић 10, Ибрахим Ефендија 10, Хусеин Ефендија 10, Милан Цемовић 50, Периша Пајковић 10, Хусеин Шахман 10, Поп Јосиф Бојовић 21·58, Милић Дабетић 15, Радосав Рецић 10, Филип браћа Воиновић 50, Иван А. Чукић са женом 50, Салих Коро 5, Јусуф Имам 5, Мило Делевић 10, Митар Мићовић 5, Љубомир Цемовић 5, Демостен Карлос 5, Јаков Куч 5, Јован Ђурбабић 5, Лазо Илин 2, Спиро Митковић 10, Вучко Дедовић 2, Сретко Миладиновић 10, Гавро Лончаревић 15, Рустем Црновршанин 5, Браћа Амет Башићи 16, Мухарем Међедовић 10, Рамо Гарчевић 10, Радован Лешњак 5, Дулко Рамусовић 50, Тахир Никшић 10, Мурат-Реџовић 20, Рамадан Чауш 10, Захир Коријеник 2, Шевко Амет Адровић 50, Осмо Ђурђевић 6, Суљо Кајић 2, Бејто Адровић 2, Даут Пећанин 10, Миле Дробњак 2, Љубомир Недић 25, Јаја Х. Мустафа 20, Фико Адровић 10, Темо Ђећевић 5, Сефо Манџука 4, Ђуле Манџука 4, Алил Никшић 5, Вучић Вујошевић 8, Иво Нешевић 50, Бајро Никшић 10, Салија Пећанин 2, Шећо Адровић 2, Јевко Милунов 2, Благо Максимов 2, Зарија Миливојевић 2, Тодор Стефановић 6, Аџи Буто 10, Афиз Цуцовић 8, Радош Куч 6, Мустафа Ливодић 15, Милорад Шћекић 15, Нико Симић 2, Бацо Куч 2, Марко Лазаревић 5, Живко Митковић 5, Арсо Царичић 5, Леко Јоковић 5, Љубо Коловић 2, Радоња Пешић 10, Малиша Басекић 5, Мула Смаил 2, Хусеин Адровић 5, Мурат-бег Реџепагић 8, Афиз Јакуповић 1, Мемед Ђећевић 8, Вејсо Рамусовић 10, Мурат — оца 6, Александар Бојовић 10, Ђоко Бошковић 5, Јакуп Јакуповић 2, Хасо Јакуповић 2, Елмаз Црновршанин 4, Еснаф Механџиски 100, Еснаф Мутавџиски 100, Еснаф Пекарски 40, Еснаф Дунђерски 50, Друштво „Омладина“ 50, „Учитевско Удружење“ 50, Ђукан Лабудовић 10, Селим Колашинац 3, Селмо Манџука 5, Шаћир Беранац 3, Мујезин Исмет 4, Теокар Грк 5, Никола Кастратовић 10, Саит Зековић 6, Ибраим-бег Османагић 5, Адил Фрбљанин 20, Драгутин Јоксимовић 10, од забаве чист приход 67·72.

2. Село Буче

Милић Јоксимовић 5, Драго Делевић 5, Зарија Отовић 8, Милован Цемовић 5, Радисав Голубовић 4, Радоје Бојичић 4, Ника Делевић 4, Радуле Мићовић 4, Милоња Мићовић 4, Јанко Јоксимовић 4, Радоња Јоксимовић 3, Радисав Јоксимовић 3, Радош Јоксимовић 2, Милосав Јоксимовић 2, Милован Голубовић 2, Лука Бојовић 2, Дмитар Бојовић 2, Милутин Делевић 2, Милутин Голубовић 2, Новица Јоксимовић барјак. 2, Голуб Цемовић 2, Илија Живковић 2, Јован Јоксимоаић 2, Милош Јоксимовић 2, Новица Јоксимовић 2, Вучко Јоксимовић 2, Панто Јоксимовић 2, Радисав Делевић 2, Периша Мићовић 2, Бацо Голубовић 2, Миличко Боичић 2, Максим Јоксимовић 2, Радивоје Цемовић 2, Раде Боичић 1·68, Ђукан Голубовић 1·40, Милић Живковић 1·20, Милун Живковић 1·20, Јеремија Јолић 1·20, Милован Ристов 1, Пале Радоњић 1, Обрад Грубовић 1, Миљко Грубовић 1, Станоје Вујовић 1, Драго Вујовић 1, Милош Јоксимовић 1, Милан Голубовић 1, Пуниша Мићовић 1, Душан Јоксимовић 1, Иван Мићовић 1, Миливоје Голубовић 1, Никола Делевић 1, Ново Отовић 1, Станиша Делевић 1, Дмитар Делевић 1, Милош Мићовић 1, Радоје Мићовић 1, Микола Павић 1, Станиша Павић 1, Милан Јоксимовић 1, Милош Делевић 1, Милић Делевић 1, Велиша Делевић 1, Драгоје Делевић 0·40, Мушо Голубовић 1, Миљан Голубовић 1, Радован Голубовић 1, Крсто Голубовић 1, Филип Голубовић 1, Драгутин Јоксимовић 1, Јован Јовов 1, Милун Миров 0·60.

3. Село Пешћа.

Поп Ново Недић 2, Сара Недић 1, Величко Недић 1, Лакић Бошков 0·80, Милош Иванов 1, Богдан Јоксимовић 1, Гаро Малишић 1, Стојана Јоксимовић 1, Богдан Бутрић 3, Тола Зечевић 1. Милета Зечевић, 1, Миљан Марковић 2, Вида Марковић 1, Милутин Маринковић 1, Марија Јованова 1, Богдан Недић 1, Мићко Нерадовић 1, Миливоје Малишић 1, Миљан Јоксимовић 2, Пуро Бутрић 2, Милован Вељовић 1. Радисав Делевић 0·60, Никола Делевић 1, Аница Делевић 1, Илија Зечевић 1, Радивоје Јоксимовић 2, Јован Јоксимовић 4, Перуника Јоксимовић 1, Стефан Недић 1, Стефан Јоксимовић 2, Алекса Марковић 2, Милован Радоњин 1·42, Вучко Малишић 3, Васо Делевић 3, Станица Радисавова 1, Милутин Марковић 0·40 Гавро Недић 2, Млађен Марковић 2, Милета Делевић 1, Вукадин Бутрић 1, Драгиша Делевић 2, Радисав Бутрић 1·25, Радомир Бутрић 1, Мираш Радојев 1, Обрад Недић 2, Милош Марковић 0·40, Владимир Недић 1, Милутин Зечевић 1, Петар Марковић 3, Васо Јоксимовић 5, Марко Јоксимовић 2.

4. Село Лужац

Радоња Поповић 0·80, Богдан Поповић 0·40, Душан Томашевић 0·40, Милоња Томашевић 2, Миливоје Поповић 2, Аксо Рајовић 1, Периша Поповић 1, Маријан Поповић 1, Вучета Поповић 1, Радисав Вешовић 1, Милован Пајковић 1, Пуниша Пајковић 2, Радоња Пајковић 3, Јагош Пајковић 1, Стефан Милић 2, Мирко Радичевић 1, Вукајло Вуковић 1, Шћепан Вуковић 0·60, Мијајло Вуковић 0·40, Мирко Вуковић 2, Добрашин Вуковић 0·40, Вуксан Радичевић 0·80, Милутин Уштипаљ 0·80, Стојан Пајковић 1, Богосав Пајковић 0·80, Мирко Вековић 1, Вучета Букумир 0·20, Мирко Букумир 1, Вуко Рајовић 1·40, Милета Пајковић 2, Радивоје Пајковић 1, Милосава Пајковић 0·40, Милош Букумира 1.

5. Село Долац

Миро Вељић 2, Дмитар Рачић 2, Радош Ђокић 2, Миљан Миљић 2, Крсто Ђокић 2, Батрић Марковић 2, Гошо Вељић 2, Мајо Вељић 2, Богдан Вељић 1, Добро Вељић 1, Мило Рачнћ 1, Милован Миљић 1, Милован Дубак 1, Гавро Радевић 1, Мило Радевић 1, Вуксан Ђокић 1, Томица Вељић 1, Вукић Гиздавић 1.

6. Црни Врх

Спасоје Дубак 1, Бајо Пипер 1, Богдан Ђукић 1, Симо Вешовић 0·60, Вуко Вуковић 1, Лука Вешовић 0·60, Сиван Дубак 0·40, Јован Вешовић 0·80, Радивоје Вешовић 1, Петар Вешовић 0·60, Арсо Дубак 0·80, Зекан Дубак 0·80, Радосав Дубак 0·40, Божина Вешовић 0·20, Милош Оровић 1, Милош Ђукић 1, Милун Пешић 0·60, Радош Ђукић 0·24, Радоје Оровић 1, Вучина Ровчанин 0·30, Милија Ровчанин 0·40, Милутин Јоветин 0·40, Зака Николина 0·20, Милисав Оровић 0·40, Радован Оровић 0·40, Иван Гарић 1, Милутин Пешић 0·40, Перован Ровчанин 0·20, Божо Вешовић 0·60, Радош Оровић 0·40, Мирко Арсов 0·40, Ивана Милићева 0·20, Радован Пешић 0·40, Радош Пипер 0·40, Вукић Пипер 0·60, Вуксан Булатовић 0·60, Костадин Булатовић 0·40, Мијајло Пешић 0·40, Божина Дубак 0·60.

7. Село Беране

Ристо Вуксановић 3, Васо Пешић 2, Милун Премовић 2, Ђуро Лончар 3, Радоје Бојовић 2, Јаков Симоновић 2, Вукота Бојовић 2, Радисав Пешић 2, Филип Пајковић 1, Радуле Пајковић 1, Аксо Дошљак 1, Миро Дошљак 1, Зарија Дошљак 1, Станиша Дошљак 1, Аксо Премовић 1, Радован Премовић 1. Војо Премовић 1, Зарија Лончар 1, Зако Весковић 1, Илија Пешић 1, Ново Лончар 1, Милош Пајковић 2, Новица Марић 0·65, Ђукан Премовић 0·50, Радисав Лончар 1, Раде Бојовић 1, Милосав Лончар 2, Аксо Пајковић 1, Радоња Лончар 2, Мијајло Дошњак 1, Драго Богавац 1, Никола Богавац 2, Дмитар Богавац 1, Обрад Богавац 0·90, Милован Премовић 1, Ђукан Богавац 0·90, Радосав Богавац 0·90, Вукашин Богавац 0·90, Јанићије Богавац 1, Малиша Богавац 2, Петар Богавац 0·90, Зарија Богавац 0·50, Милета Бојовић 1.

8. Горња Села.

Богдан Обрадовић учит. 6, Томаш Пешић команд. 5, Марко Обрадовић потпор. 5, Миљан Обрадовић потпор. 5, поп Јован Поповић 4, Миливоје Обрадовић 4, Милован Обрадовић 3, Милена Пешић 3, Јелена Обрадовић 3, Јована Ј. Поповић 2, Милета Ј. Поповић 2, Ђуро Пешић 2, Божо Обрадовић 2, Вучко Обрадовић 2, Драгутин Обрадовић 2, Милија Шћекић 2, Андрија Шћекић 2, Милоња Шћекић 2, Милутин Шћекић 2, Вукосав Шћекић 2. Милош Божовић 2, Радован Сеник 2, Милош Богавац 2, Андрија Богавац 2, Мина Добрашиновић 2, Живко Шћекић 2, Јосо Шћекић 2, Мирко Нишавић 2, Радош Шћекић 2, Милан Шћекић 2, Млађен Шћекић 2, Јован Радичевић 2, Радивоје Поповић 2, Иван Шћекић 2, Тома Шћекић 2, Илија Нишавић 2, Богдан Шћекић 2, Милован Пешић 2, Радивоје Пешић 2, Милош Пешић 2, Миљан Пешић 2, Спасоје Шћекић 2, Вуко Обрадовић 1, Новак Обрадовић 1, Ђуро Обрадовић 1, Радуле Пешић 1, Михаило Раковић 1, Лазо Раковић 1, Радоња Шћекич 1, Радош Шћекић 1, Радивоје Шћекић 1, Косто Обрадовић 1, Дмитар Обрадовић 1, Милета Кљарић 1, Радоња Пешић 1, Милоња Пешић 1, Мирко Шекуларац 1, Милован Кораћ 1, Милош Шекуларац 1, Илија Шекуларац 1, Драгић Кораћ 1, Ново Пешић 1, Зарија Пешић 1, Јоко Пешић 1, Радосав Пешић 1, Пуниша Пешић 1, Миљан Сеник 1, Коста Шћекић 1, Гавро Шћекић 1, Михајло Шекуларац 1, Милоња Секуларац 1, Гавро Пешић 1, Јанко Пешић 1, Иван Радичевић 1, Пуниша Шћекић 1, Тодор Драгичевић 1, Зарија Шћекић 1, Ђукан Јанић 1, Радосав Радић 1, Милош Шћекић 1, Милован Шћекић 1, Радисав Шћекић 1, Анто Премовић 1, Ђуро Басмиљак 1, Спасоје Басмиљак 0·90, Ново Нишавић 0·90, Лакић Шћекић 0·80, Јован Нишавић 0·80, Новица Пешић 0·80. Драгути н Нишавић 0·60, Божо Кораћ 0·60, Михаило Пешић 0·60, Петар Кораћ 0·60, Раде Гурешић 0·50, Вукман Сеник 0·50, Јоко Нишавић 0 40, Зоро Сеник 0·40, Ристо Шекуларац 0·40, Мимар Кораћ 0·40, Ново Божовић 0·40, Петар Шћекић 0·20, Радуле Шћекић 0·20, Божина Обрадовић 0 20, Милић Радниће 1, Пеко Радниће 1, Радуле Раковић 0·80, Голуб Раковић 0·60, Саво Раковић 0·60, Пајо Шекуларац 0·40, Новак Шћекић 3, Ново Васовић 0·30, Милић Пешић 2, Мујо Шћекић 1, Драгиша Раковић 0·40, Миленко Шћекић 0·40, Богдан Шекуларац 0·40, Милош Обрадовић 3, Филип Шекуларац 2, Радуле Пешић 1, Шабо Шћекић 2, Радуле Раковић 1, Милисав Обрадовић 1, Михаило Бјелић 3.

9. Село Будимље

Синан Дабетић 3, Јован Чукић 2, Томо Дабетић 2, Радуле Шћекић 2, Андрија Филипов 10. Стојан Малевић 2, Лука Малевић 5, Спасо Поповић 2, Стефан Радуновић 5, Јован Радуновић 2, Новак Бабовић 3, Вуко Бабовић 2, поп Никола Поповић 3, Зарија Кнежевић 1, Радисав Дубак 1, Драгиша Ђурђевић 1, Бацо Бошков 1, Ново Дабетић 1, Радоња Цалић 1, Милета Вучков 1, Сава Миљанова 1, Милић Бабовић 8, Илија Кнежевић 1, Вуле Оташев 1, Новица Бејовић 1, Ново Бојичић 1, Радоња Багаш 1, Стојан Суров 1, Бацо Иванов 1, Радован Кнежевић 1, Анто Поповић 1, Вуко Поповић 1.

10. Село Загорје.

Милета Кљајић 2, Величко Бојовић 2, Милош Бојовић 2, Радоје Кљајић 2, Мирко Кљајић 2, Радосав Кљајић 2, Радомир Кљајић 2, Алекса Бојовић 2, Митра Милутинова 1·80, Иван Бојовић 1·40, Јаков Бојовић 1, Милић Кастратовић 1·80, Миљан Бојовић 0·70, Алекса Бојовић 1, Вучић Кљајић 1, Раде Кљајић 1, Радомир Кљајић 1, Никола Лутовац 1.

Изашао је из штампе:

ЗБОРНИК

СУДСКИХ ЗАКОНА, НАРЕДАБА И МЕЂУНАРОДНИХ УГОВОРА ПО СУДСКОЈ СТРУЦИ

ЗА

КРАЉЕВИНУ ЦРНУ ГОРУ

СЛУЖБЕНО ИЗДАЊЕ

КРАЉ. МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ

КЊИГА II.

Зборник обухвата вријеме од 18. октобра 1798. до 25. фебруара 1910 године.

Може се добити код Управе Државне Штампарије на Цетињу. Цијена **Перп. 4.**

Приватни огласи

БЛАГОДАРНОСТ

С тужним срцем и болом у души јављамо нашим сродницима, пријатељима и познаницима, да се је наш нигда непрежаљени отац, стриц

† поп Митар Вујовић

преселио у вјечност 2. фебруара т. г., у 82-ој години свога живота, у свом родном мјесту.

Неможемо пропустити, да овим путем не изјавимо вјечиту захвалност свима онима, који нам у овим приликама изјавише своје лично, писмено или телеграфско саучешће, те тим у неколико жалост ублажише.

Доживотна хвала г. г. свјештеницима: попу Н. Дапчевићу, попу С. Вујовићу, попу П. Машановићу, попу П. Хајдуковићу, попу Ф. Вујовићу и мјесном пароху попу П. Перовићу, који над покојником свештенички обред извршише и уз многобројно учешће народа до вјечне куће испратише.

Наособна захвалност г. попу Петру Хајдуковићу, који се у име својих другова и тужног скупа, на гробу са покојником врло дирљивим говором опрости.

Још једном нека је доживотна хвала свима онима, који ма којим начином узеше учешћа у нашој превеликој жалости.

За навијек ожалошћени: шћер **Јоке**; синовац поручик **Лука Вујовић** с осталом родбином.

Р. 165, бр. 56, 1,1

БЛАГОДАРНОСТ

Поводом смрти моје непрежаљене супруге

† МАРИЈЕ

која се пресели у вјечност 3. марта ове г., сматрам за своју пријатну дужност, овим путем изјавити своју топлу благодарност: д-р И. Иличковићу, који је покојницу са особитом заузимљивошћу у болести лијечио.

Најтоплије захваљујем г. г.: војводи Лакићу Војводићу, обласном управитељу Пламенцу, бригадиру Цемовићу; командирима: Вуковићу, Лабовићу, Сајчићу и Ђукићу; шефу жандармерије Кусовцу; попу Максиму Поповићу, проти Бојовићу, попу Шекуларцу; среским капетанима: Дабетићу, Јоксимовићу и Зечевићу; официрима: Војводићу, Вешовићу, Вељићу, Делевићу, Дабетићу; учитељу Ђолевићу; Величку и Стевану Вуковићима, као и другима, који ми телеграфски или писмено саучешће изјавише.

Особито благодарим: протосинђелу Вековићу, свештенику Недићу, свештенику Јовану Поповићу и ђакону Кастратовићу, који својим учешћем спровод увеличаше и над покојницом опијело извршише.

Топло захваљујем: среском капетану Зарији Јоксимовићу, школском надзорнику Цемовићу; учитељима: Милићу Дабетићу, Милану Поповићу, Симу Кастратовићу, Периши Пајковићу, Ђукану Лабудовићу, Љубомиру Недићу, Николи Кастратовићу, Драгутину и Миливоју Јоксимовићима; потпоручику Милији Јоксимовићу, који су покојницу у болести обилазили и до вјечне куће испратили.

Доживотно благодарим свима и свакоме ко ми лично и писмено саучешће изјави и тиме ми тугу ублажи.

Буче—Беране, 19. марта 1913 г.

Ожалошћени: **Јосиф Бојовић** свештеик, са многобројном родбином.

Р. 190. бр. 55, 1,1

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије